

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הצלת פירות מהגג ביום טוב

(ל"ה ב') **משנה:** משילין פירות דרך ארובה ביום טוב,¹ אבל לא בשבת.

(ומברר) עד כמה? אמר רבי זירא אמר רבי אסי, ואמרי לה - אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כאותה ששנינו (שבת קכ"ו ב'): מפנין ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחים, ומפני בטול בית המדרש.

(ודחי) ודלמא שאני התם, דאיכא בטול בית המדרש, אבל הכא דליכא בטול בית המדרש, לא! אי נמי, התם היינו טעמא דארבע וחמש קופות שרי, משום שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה, אבל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה, כלל כלל לא!² אי נמי, לאידך גיסא, התם היינו טעמא, דליכא הפסד ממון, אבל הכא דאיכא הפסד ממון, אפילו טובא נמי!

(ל"ו א') התם (שבת קכ"ו ב') **תנן:** אבל לא את האוצר. ואמר שמואל: מאי אבל לא את האוצר? אבל לא יגמור את האוצר כולו, דלמא אתי לאשוויי גומות.³ הכא מאי?

התם הוא בשבת דאסור, משום דחמיר, אבל יום טוב דקיל, שפיר דמי. או דלמא התם דאיכא בטול בית המדרש, אמרת לא, הכא דליכא ביטול בית המדרש, לא כל שכן (ולא איפשיטא).

והכא תנן משילין פירות דרך ארובה ביו"ט, ואמר רב נחמן: לא שנו אלא באותו הגג. אבל מגג לגג, לא.⁴ **ותניא** נמי הכי: אין מטלטלין מגג לגג אפילו כשגגותיהן שוין. התם מאי?

וסליק בתיקון.

תניא: לא ישלשלם בחבל בחלונות (משום טירחה יתירה), ולא יורידם דרך סולמות.

התם מאי (האם התירו בשבת לפנות מגג לגג, ובחבל בחלונות, ודרך סולמות)?

וסליק בתיקון.

¹ מי שיש לו חיטים ושעורים שטוחים על גגו להתיבש, וראה גשמים ממשמשים ובאים, **התירו לו לטרוח** ולהשליך דרך ארובה שבגג והם נופלים לארץ, דליכא טרחא יתירא. רש"י.

² צ"ב, הרי המשנה התירה! והמאירי (ד"ה מה שהתרנו) כתב: "אבל ביום טוב לא שרינן כולי האי". ואין גורסין "כלל כלל לא" כמו שנמצא בקצת ספרים, שהרי בהדיא אמרין משילין! וראה רא"ה.

³ שלא יגמור ויגלה הרצפה שלא יבא לאשוויי גומות ממש מדעתו כדי לתקן אוצרו (אבל בלאו הכי הוי שאינו מתכוין, ומותר אליבא דרבי שמעון). רשב"א.

⁴ הרמב"ם (פירוש המשנה) כתב: מותר לשלשל פירות דרך ארובה בגג אחד אם רצה להעבירם בו ממקום למקום. אבל לשלשלם מגג לגג אחר אסור. והטעם לכך מה שכבר אמרנו לא פעם, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ומדברי רש"י בסוגיין נראה שהטעם משום טירחה יתירה.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולחן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

כמה התיירו להוריד דרך ארובה: דעת רז"ה, ראב"ד, רא"ה, ורא"ש דהלכה כרבי זירא, שרק ארבע וחמש קופות התיירו.⁵
אבל הרי"ף כתב המשנה כמות שהיא, וגם הרמב"ם סתם ולא חילק, ומשמע דאפילו טובא משילין. וכן סתם השו"ע.⁶
פינוי כל הפירות מהגג ביום טוב: רי"ף, רא"ש, ורמב"ם לא הזכירו ספק זה.⁷ והכל בו כתב דביום טוב בעיא דלא
איפשיטא, ואפשר לומר דהאי ספיקא דרבנן, ולקולא. וכן דעת ראב"ד.⁸ והר"ן כתב, דלפי דרכו של הרז"ה, כיון דבההיא
דארבע וחמש קופות נקטינן כמאן דיליף יום טוב משבת, בהא נמי יליף יום טוב משבת. וכן דעת בעל ההשלמה
והרשב"א, דלחומרא עבדינן. והשו"ע סתם דבריו.⁹

פינוי קופות בשבת מגג, ובחבל, ודרך סולמות: בעיות דלא איפשיטו. רי"ף, רמב"ם, ורא"ש השמיטו. דעת ראב"ד
דאפשר דלא ילפינן להו מהדדי, דספיקי דרבנן נינהו ולקולא. ודעת רז"ה ורשב"א דבכולהו קי"ל כהלכתא דילפי
מהדדי.¹⁰ והשו"ע סתם דבריו.¹¹

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקכ"א)

א. משילין פירות דרך ארבה (פי' מן פי ושל זיתך (דברים כח, כ) כלומר מפילין פירות לארץ) ביום טוב; ולא ישלשם בחלונות ולא
יורידם בסלמות ולא יטלטלם מגג לגג, אף על פי שהן שוין.

(או"ח, הלכות שבת, סימן שלח)

ז. מי שיט לו פירות בראש הגג ורואה מטר שפא, אסור לשלשם בשבת דרך ארבה שפגג...

⁵ ואף על גב דהש"ס שקיל וטרי ודלמא לא שרינא הכא כולי האי, או דלמא שרינא הכא טפי, מכל מקום הני אמוראי לא מספקא להו,
אלא מדמו לה לההיא דהתם, ושבקין ספיקא דסוגיא דגמרא, ואזלינן בתר פשיטותא דהני אמוראי. רא"ש.

⁶ או"ח תקכ"א. מקורות: רז"ה (יט ב ברי"ף, ד"ה עד כמה; הו"ד בר"ן, ד"ה ואיבעיא). ראב"ד (השגות על בעל המאור). רא"ה (ח"י, ד"ה
אי נמי). רא"ש (סי' א). רמב"ם (הל' שביית יום טוב, ה, ה).

⁷ וכתב הר"ן (ד"ה ואבעיא לן) שנראה בדעתם, שסוברים דכיון דלא איפשיטא, נקטינן בה לקולא, דאיסורא דרבנן הוא. אבל הב"י ביאר
(או"ח תקכ"א), דנקטינן בהא לחומרא, דכיון דתלמודא ספוקי מספקא ליה מסתמא דינו כשבת. ומה שפסקו לקולא בההיא דארבע
וחמש קופות, שאני התם דתנא סתם ותני משילין פירות, דמשמע אפילו טובא. אבל לגמור את האוצר דלא אידכר במתניתין, אית לן
למימר שיום טוב שוה לשבת, דאם לא כן הוה ליה למתניתין לפרושי.

⁸ הראב"ד כתב דלענין שיעורא, ודאי ילפינן להו מהדדי. מיהו לגבי הנך בעיי, אפשר דלא ילפינן להו מהדדי, והיכא דאיתמר איתמר,
משום דספיקי דרבנן נינהו, ולקולא.

⁹ או"ח תקכ"א. וכתב המג"א (ס"ק א): כתב היש"ש אפילו טובא, ואפילו לגמור האוצר שרי. וכן דעת הרי"ף והרמב"ם, מדסתמו
דבריהם. וכן משמע דעת השו"ע, דלא כמו שכתב בב"י. עכ"ל. וכן פסקו המשנ"ב (ס"ק ב) וכף החיים (ס"ק ד). והחיד"א כתב ב'ברכי
יוסף' (ס"ק א) דהדבר פשוט כיון דבב"י סבר דדעת רי"ף ורמב"ם להיפך, ודאי כן דעתו בשו"ע, לחומרא. מקורות: רז"ה (יט ב ברי"ף,
ד"ה עד כמה). ראב"ד (השגות על בעל המאור, ד"ה עד). כל בו (הל' יום טוב סי' נח). השלמה (הו"ד בכל בו). רשב"א (ל"ו א', ד"ה כל).

¹⁰ דכיון דר' זירא ור' אסי ילפי להו יום טוב משבת, נקטינן מאי דפשיטא להו, ושבקין מאי דאסתפק לאחרני בדילמא. רשב"א.

¹¹ או"ח שלח, מקורות: ראה פסקה קודמת.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מניעת היזק ביום טוב מפני הדלף

(ל"ה ב') (המשך משנה): ומכסים פירות בכלים מפני הדלף (ולא אמרין טורח שלא לצורך יום טוב הוא, דשרו ליה רבנן משום הפסד ממון). וכן כדי יין וכדי שמן (מכסים מפני הדלף). ונותנין כלי תחת הדלף בשבת (לקבלו בתוכו מפני טינוף הבית).

(ל"ו א') (שנינו במשנה): ומכסין את הפירות. אמר עולא: ואפילו אוירא דלבני.¹²

רבי יצחק אמר: (מותר לכסות דווקא) פירות הראויין. ואזדא רבי יצחק לטעמיה, דאמר רבי יצחק: אין כלי ניטל, אלא לדבר הניטל בשבת.

(ל"ו ב') (שנינו במשנה): ונותנין כלי תחת הדלף בשבת. **תנא**: אם נתמלא הכלי, שופך (לחוץ) ושונה (יחזירנו למקומו תחת הדלף), ואינו נמנע.

שיטות הראשונים

כיסוי פירות בשבת מפני הדלף: מתוך פירוש רש"י משמע דהא דמכסין את הפירות, איירי ביום טוב, אבל בשבת אפילו פירות הראויים, אסור לכסות.¹³ ודעת ר"י ורא"ש, דאף בשבת מותר לכסות. וכן פסק השו"ע.¹⁴

נתינת כלי תחת דלף שאינו ראוי: דעת הר"ן דדוקא בדלף הראוי מותר לתת כלי תחתיו, דאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו, שאסור לבטל כלי מהיכנו. וכן כתב הרמב"ם "והוא שיהיה הדלף ראוי לרחיצה. אבל אם אינו ראוי - אין נותנין, ואם נתן - מתר לטלטלו במים המאוסין שבו; שאין עושין גרף שלרעי לכתחלה".¹⁵ ודעת הטור שאף תחת דלף שאינו ראוי מותר לתת.¹⁶ והשו"ע פסק כרמב"ם.¹⁷

האם כלי ניטל, גם לדבר שאינו ניטל: פסקו רי"ף, רמב"ם, רא"ש, ועוד, שאין הלכה כרבי יצחק, ואפילו לבנים שהם מוקצים, מותר לכסותם מפני הדלף. וכן פסק השו"ע.¹⁸

¹² לבנים הסדורים ומוקצים לבנין, וגשמים נוטפים, ומתיירא שלא ימוחו, מותר לטלטל כלים לצרכן ולכסותן, ולא אמרין הואיל והן עצמן אין נטלין, אף הכלי לא ינטל לצרכן. רש"י.

¹³ כן דייק הרא"ש ממה שפירש רש"י (ל"ה ב', במשנה) ומכסין את הפירות ולא אמרין טורח שלא לצורך יום טוב הוא דשרו ליה רבנן משום הפסד ממון. והזכיר רש"י יום טוב ולא הזכיר שבת.

¹⁴ או"ח שלח, ז. או"ח תקכא, ג. מקורות: ר"י (הו"ד ברא"ש). רא"ש (סי' א).

¹⁵ ומשמע שאינו סובר כטעם הר"ן, אלא משום שאין עושין גרף של רעי.

¹⁶ דבגמרא (ביצה ל"ו א') אותיבנא לרבי יצחק (דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל) מדתנן נותנין כלי תחת הדלף בשבת, ושני, הכא במאי עסקינן בדלף הראוי. ואם כן לדידן דקיימא לן דלא כרבי יצחק, אפילו בדלף שאינו ראוי שרי. וטעמייהו דרמב"ם ור"ן משום דבפרק כירה (שבת מ"ג א') אליבא דרב חסדא דפליג אדברי יצחק אוקימנא לה נמי בדלף הראוי, משום דאם אינו ראוי הוי מבטל כלי מהיכנו. ב"י (או"ח שלח, ח).

¹⁷ או"ח שלח, ח. וכתב בביה"ל (ד"ה אסור) ועיין בחיי אדם שכתב דבמקום צורך גדול יש לסמוך על הטור, דפסק שאפילו באינו ראוי מותר ליתן כלי תחתיו. מקורות: רמב"ם (הל' שבת כה, כד). ר"ן (כ א ברי"ף, דיבור ראשון).

¹⁸ או"ח שלח, ז. או"ח תקכא, ב. מקורות: רי"ף (כ א דפיו; שבת סו ב בדפיו). רא"ש (סי' א; שבת פ"ג, סי' יח). רמב"ם (הל' שבת כה, כג-כה). רז"ה (יט ב ברי"ף, ד"ה עד כמה).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שלח)

ז. מי שיש לו פירות בראש הגג ורואה מטר שפא, אסור לשלשם בשבת דרך ארבה שבגג, אבל מתר לכסותו. ואפלו לבנים, שהם מקצים, מתר לכסותו מפני הדלף.

ח. מתר לתן כלי תחת הדלף בשבת, ואם נתמלא שופכו ומחזירו למקומו; והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי, אסור, משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה, מתר לטלטלו במים המאוסים שבו.

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקכא)

ב. מתר לכסות פירות או כדי יין או לבנים, מפני הדלף.

ג. לתן כלי תחת הדלף, כדינו בשבת כך דינו ביום טוב ועין לעיל סימן של"ח (סעיף ח').

עשיית גרף של רעי וטלטולו

(ל"ו ב') בי רחיא דאביי דלוח. אתא לקמיה דרבה. אמר ליה: זיל עייליה לפוריק להתם, דלהוי כגרף של רעי, ואפקיה. יתיב אביי, וקא קשיא ליה: וכי עושין גרף של רעי לכתחלה? אדהכי נפל בי רחיא דאביי. אמר: תיתי לי דעברי אדמר.

אמר שמואל: גרף של רעי ועביט של מימי רגלים, מותר להוציאן לאשפה. וכשהוא מחזירו, נותן בו מים ומחזירו.

סבור מינה גרף של רעי, אגב מנא, אין; בפני עצמו, לא.

תא שמע, דההוא עכברתא דאשתכח בי אספרמקי (בשמים) דרב אשי, אמר להו רב אשי: נקטה בצוציתה (בזנבה) ואפקוה.

שיטות הראשונים

עשיית גרף של רעי במקום פסידא, או כשנעשה ממילא: על הוראת רבה להכניס מיטתו, דלהוי כגרף של רעי, הקשו הראשונים מדאמרין לעיל (פרק יום טוב, כ"א ב') דאין עושין גרף של רעי לכתחלה, ומשום הכי אין מזמנין את הנכרי, משום שיורי כוסות.

ותירצו **תוספות ורשב"א**, דסבירא ליה לרבה דהכא שרי משום פסידא דבי רחיא. עוד תירצו, שכאן המים כבר ישנם, ואינו אלא שמכניס מטתו שם, דממילא נעשה כגרף של רעי. אבל התם דמשקה את הגוי בכוסו, הרי הוא עושה את הגרף לכתחלה¹⁹. והשו"ע פסק כשני התירוצים לחומרא²⁰.

¹⁹ ולשון התוספות: דלא מקרו לכתחלה כל כך הכא, כיון שהיו הגשמים כבר מזלפין בבית אין כל כך לכתחלה כמו מזמנין נכרי. ולשון רא"ה: ורבה סבר דהאי לאו לכתחילה, שהוא אינו עושה לכתחילה הגרף של רעי, אלא שנכנס שם וגרף של רעי כדאיתיה, אלא דהשתא מאיס ליה.

²⁰ או"ח שח"ל. לפי תירוצי הראשונים הנ"ל, שני היתרים: א. במקום פסידא מותר לעשות גרף רעי. ב. האיסור הוא לעשות את הגרף. אבל כשהגרף קיים, מותר להביא עצמו לשם כדי לסלקו. ונפקא מינה בין התירוצים היכא שעושה גרף של רעי ויש פסידא, שלתירוץ

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שח)

לד. כל דבר מטנף, כגון: רעי וקיא וצואה, בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם, אם היו בחצר שיושבים בה, מתר להוציאם לאשפה או לבית הכסא, ואפלו בלא כלי; ואם היו בחצר שאינו דר שם, אסור להוציאם. ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה, מתר לכפות עליה כלי.

לה. אף על פי שמתר להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם, אלא אם כן נתן לתוכם מים. לו. אין עושים גרף של רעי לכתחלה, דהינו להביא דבר שעתידי למאס כדי להוציאו לכשימאס; ואם עבר ועשא, מתר להוציאו.

לז. במקום דאכא פסידא, מתר להכניס מטתו אצל גרף של רעי ולקבע ושיבתו שם, כדי להוציאו.

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקיח)

ה. להוציא גרף של רעי ולהחזירו, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב.

השוואה בין איסורי שבת לאיסורי יום טוב

(ל"ו ב') **משנה:** כל שחייבין עליו (מדברי סופרים, שלא לעשותו בשבת) משום שבות, משום רשות, ²⁴ משום מצוה, ²² בשבת, חייבין עליו ביום טוב.

(המשך **משנה:**) ואלו הן משום שבות: לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין (ביד), ולא מספקין (על ירך), ולא מרקדין.

(המשך **משנה:**) ואלו הן משום רשות (כלומר, שהיה לנו להתירן משום שהן קרובין למצוה, ואסרום חכמים): לא דנין (דין), ולא מקדשין (אשה), ולא חולצין, ולא מיבמין.

(המשך **משנה:**) ואלו הן משום מצוה: לא מקדשין, ולא מעריכין (ערכך עלי, ונותן כפי שנים), ולא מחרימין (הרי בהמה זו חרם, וסתם חרמים לבדק הבית), ולא מגביהין תרומה ומעשר.

(המשך **משנה:**) כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת. אין בין יום טוב לשבת, אלא אוכל נפש בלבד.

(ומבאר) לא עולין באילן, גזרה שמא יתלוש. ולא רוכבין על גבי בהמה, גזרה שמא יחתוך זמורה (להכותה, והוי קוצר מן המחובר). ולא שטין על פני המים, גזרה שמא יעשה חבית של שייטין. ולא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין, גזרה שמא יתקן כלי שיר.

(שנינו:) ואלו הן משום רשות: לא דנין. (ומקשה) והא מצוה קעביד (ואמאי קרי ליה רשות!) (ומתרץ) לא צריכא, דאיכא דעדיף מיניה (גדול ממנו, אינו מצווה לדון).

שני אסור. וכן היכא דליכא פסידא אבל הגרף כבר קיים, ומביא עצמו לשם, שלתירוץ ראשון אסור. והשו"ע פסק שרק בדאיכא תרתי לטיבותא, איכא פסידא, והגרף כבר קיים, מותר. הא לאו הכי, אסור (על פי ביאור הגר"א, ס"ק פד). מקורות: תוספות (ד"ה תיתי).

²⁴ שיש בו קצת מצוה, אבל לא מצוה גדולה, וקרוב הוא להיות דבר הרשות, ויש בו איסור מדברי סופרים.

²² שיש בו מצוה ממש, ואסרוהו חכמים לעשות בשבת. רש"י.

**הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.**

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(שנינו:) ולא מקדשין. והא מצוה קעביד! (ומתרץ) לא צריכא, דאית ליה אשה ובנים (ותו לא מיפקד כולי האי²³).

(ל"ז א') (שנינו:) לא חולצין ולא מיבמין. (ומקשה) והא מצוה קא עביד!

(ומתרץ) לא צריכא, דאיכא גדול, ומצוה בגדול ליבם.

וכולהו טעמא מאי? גזרה שמא יכתוב (פסק דין לדינין, ושטר אירוסין לקדושין, ושטר חליצה לחולצת, וכתובה ליבמה).

(שנינו:) ואלו הן משום מצוה: לא מקדשין ולא מעריכין ולא מחרימין. גזרה משום מקח וממכר (דלמקח וממכר דמו, שמוציא מרשותו לרשות הקדש²⁴).

(שנינו:) ולא מגביהין תרומות ומעשרות. (ומקשה) פשיטא! **תני** רב יוסף: לא נצרכא אלא (אפילו) ליתנה לכהן בו ביום (שאינו מוכח שעושה כן לתקן טיבלו, אלא לתת לכהן משום שמחת יום טוב, אפילו הכי אסור).

והני מילי פירי דטבילי מאתמול. אבל פירי דטבילי האידנא (ביום טוב עצמו נהיו טבל), כגון עיסה לאפרושי מינה חלה, מפרשינן ויהינן לכהן.

(שנינו:) ואין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. **ורמינהי:** משילין פירות ביום טוב ולא בשבת. (ומסיק) אמר רב פפא: לא קשיא הא בית שמאי, הא בית הלל. **דתנן:** בית שמאי אומרים: אין מוציאין לא את הקטן, ולא את הלולב, ולא את ספר תורה, לרשות הרבים. ובית הלל מתירין.²⁵

שיטות הראשונים

דאיכא דעדיף מיניה וכו', דאית ליה אשה ובנים וכו': דעת **רבינו תם**, דאי ליכא דעדיף מיניה, ובדלית ליה אישה ובנים, וליכא גדול, דשרי, דהוה חפצי שמים²⁶. **ותוספות** דייקו **מרש"י** דאפילו ליכא דעדיף מיניה אין דנין, ואפילו לית ליה אשה ובנים אין מקדשין, ואפילו ליכא גדול לא חולצין ולא מיבמין.²⁷ וכן נראה דעת **רי"ף**, **רא"ש**, **ורמב"ם**²⁸. וכן פסק **השו"ע**²⁹. **קידושי אשה בשבת ויום טוב:** כאמור, דעת **רש"י** שאין מקדשין בכל גווני. וכן נראה מדברי **רי"ף**, **רא"ש**, **ורמב"ם**. ודעת **רבינו תם** דבדלית ליה אשה ובנים שרי לקדש. מכל מקום כתב **ר"ת** בתשובה שאין מקדשין אשה בשבת, אלא מדוחק גדול. וכן כתב **הסמ"ג** בשמו שלא היה מורה כן הלכה למעשה.³⁰ **ורשב"א** כתב בשם **ריב"א**, כי גם הנשואין לבד אסורין,

²³ כדאמרין ביבמות (ס"א ב'). ומיהא, קצת מצוה איכא, כדאמר "בבבקר זרע את זרעך ולעבד אל פנח ידך" (קהלת יא,ו).

²⁴ ומקח וממכר אסור מן המקרא, דכתיב (ישעיהו נח,יג) "מקצוצא חפצך ודבר דבר". אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבת שטרי מכירה.

²⁵ דלא הותרה הוצאה שלא לצורך, וגבי טלטול שלא לצורך נמי גזרינן, ואפילו גבי הפסד ממון. ולבית הלל דאמרי הוצאה שלא לצורך מותרת מן התורה, בטלטול נמי לא גזור רבנן (וכן משילין). רש"י.

²⁶ ודמו להני דתניא בפ' שואל (ק"ג א') ובפ"ק דכתובות (ה' א') משדכין על התינוקות ליארס ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות. ר"ן.

²⁷ תוספות הבינו מדברי רש"י, שהקושיא הייתה רק על הניסוח במשנה, דקרי להנך 'רשות'. וכן התירוץ רק מבאר את הניסוח. אבל בין לקושיא בין לתירוץ, בכל מקרה הדין שאסור.

²⁸ רי"ף ורא"ש כתבו המשנה כצורתה לבד, משמע דבכל גווני אסור. וכן נראה מסתימת הרמב"ם.

²⁹ או"ח שלט, ד. או"ח תקכד, א. מקורות: רי"ף (כ א). רא"ש (ס' ב). רמב"ם (שבת כג,ד). ר"ן (כ א ברי"ף, ד"ה מתני'). רבינו תם (ל"ו ב', תוד"ה והא; ספר הישר תשובה מח; הו"ד בהגהות מיימוניות הל' אישות י'ד אות ג). רשב"א (ד"ה לא דנין).

³⁰ ובהא פליג הירושלמי על תלמוד שלנו, דהתם מפרש טעמא דאין מקדשין משום קונה קניין, דהיינו משום דכתיב (ישעיהו נח,יג)

**הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.**

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שאפילו קידש מבעוד יום אסור לכנוס לחופה בשבת, שהרי הוא כקונה קנין גמור בשבת ליורשה ולטמא לה ולהפר נדרה.³⁴ וכן כתב סמ"ק שאסור לכנוס בשבת.³² והשו"ע סתם, שאין מקדשין. והרמ"א כתב שיש מתירין כשאין לו אשה ובנים. ואע"ג דלא קיי"ל הכי, סומכים על זה בשעת הדחק.³³

לא מטפחין ולא מספקין ולא מרקדין, גזרה שמא יתקן כלי שיר: תוספות כתבו דלדין שאין אנו בקיאים לעשות כלי שיר, לא שייך למגזר.³⁴ ומהר"י קולון כתב שביום שמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים דתורה, דנהגו בו היתר משום כבוד התורה. ומשמע שאינו סובר כתוספות (שאם כן, בלא כבוד תורה היה מתיר). וכן נראה דעת שאר פוסקים שלא חילקו בכך. והשו"ע³⁵ פסק כסתירת הפוסקים. והרמ"א כתב בשם יש אומרים כתוספות. וכתב הרמב"ם שלספק כלאחר יד מותר, ולמד כן מהירושלמי.³⁶ וכן פסק השו"ע.³⁷

עבר ועשה אחד מאלו בשבת: כתבו רי"ף ורא"ש בשם ירושלמי, וכולן שעשו, בין אנוסין בין שוגגין בין מזידין בין מוטעין, מה שעשו עשוי, בשבת ואין צריך לומר ביום טוב. וכתבו דשמע מינה מאן דעבר ואקני בשבת ממקרקעי או ממטלטלי, הקנאתו הקנאה. וכן פסק רמב"ם. וכן פסק השו"ע.³⁸

שביתת בהמתו ודין מחמר ביום טוב: דעת רב שר שלום גאון, שמחמר אסור ביום טוב. ודעת רב נטרונאי גאון ורמב"ן, שאין איסור שביתת בהמתו ביום טוב.³⁹ והובאו הדעות בכלבו.⁴⁰ והרמ"א פסק שביום טוב אין אדם מצווה על שביתת

"ממצוא חפצך ודבר דבר", ובגמרא שלנו (ביצה ל"ז א') מפרש וכולהו מאי טעמא? גזירה שמא יכתוב. סמ"ג.

³⁴ ותדע, דהא תנן אין מיבמין ואף על פי שאין שם אלא ביאה. רשב"א. וכן כתב ר"ן.

³² הסמ"ק הוכיח כן מפרק קמא דיומא (דף ב') דמצריך לכהן גדול לכנוס ערב יום הכיפורים ולגרשה על תנאי וכמה דחוקים דחיק התם, ואם איתא, היה יכול לומר מיד שתמות אשתו ראשונה יכנוס השנייה, אלא שמע מינה אסור לכנוס אפילו אין לו בנים. דאם איתא דשרי בשביל פריה ורביה, כל שכן הכא שיש לנו להתיר משום צורך כפרה לכל ישראל.

³³ או"ח שלט, ד. או"ח תקכ"ד. מקורות: סמ"ג (לאוין עה). סמ"ק (סי' קצד). וראה פסקה קודמת.

³⁴ ואף על גב דבפרק קמא דביצה (ה' א') אמרינן שאף על פי שנתבטל טעם הגזירה לא נתבטלה הגזירה, התוספות מדמו ליה למשקין מגולים דשרו האידינא, לפי שאין נחשים מצויים, כמו שכתבו בפרק ב' דעבודה זרה (לה. ד"ה חדא): "ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו, כי ודאי הוא כשאסרו תחלה, לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצויין".

³⁵ או"ח שלט, ג. (ואף שלגבי דין 'גילוי' פסק כתוספות. וצ"ב). מקורות: תוספות (ביצה ל' א', ד"ה תנן; עבודה זרה ל"ה א', ד"ה חדא). מהרי"ק (שורש ט ענף ב). רמב"ם (שבת כג, ד-ה). רי"ף (כ א דפיו). רא"ש (סי' ב). סמ"ג (הל' יום טוב, לאוין עה).

³⁶ כתב ב"י דמשמע דלרבי מאיר אסור לטפח כלאחר יד, אף על פי כן פסק כרבי יונה דבתרא הוא דס"ל כרבנן דבי רבי דהוו מטפחי אחורי ידיהו. ועוד דאיכא למימר דאפילו רבי מאיר שרי לטפח כלאחר יד ולא אמר: רבותינו הותרה שבת אלא משום דסבר דהוו מטפחי כדרכם. וסמ"ג כתב על הירושלמי הזה, משמע שמתיר רבי דבר זה ובמסכת נדה (י"ד ב') משמע שיש לסמוך על דבריו משום דהוי שכיחי רבים גביה ומחדדן שמעתיה.

³⁷ או"ח שלט, ג. ראה מקורות לעיל.

³⁸ חו"מ רח, א. חו"מ קצה, יא. אמנם ראה רמ"א (יו"ד רל"א) שכתב: כל מי שנשבע שלא לעשות איזה דבר, כגון שנשבע שלא למכור חפץ פלוני, ועבר ומכרו, אין במכירתו כלום, הואיל ועבר על שבועתו. וראה ט"ז (או"ח תקכ"ד, ס"ק א; חו"מ רח, א, ס"ק א). מקורות: רי"ף (ביצה כ ב בדפיו). רמב"ם (הל' מכירה לז). רא"ש (סי' ב).

³⁹ וכן נראה מדברי רב האי גאון, שהו"ד בשבולי הלסט (ענין שבת, סי' קיג). וכן דייק הב"י מדבריו (או"ח שהכג). וכן נראה גם מדברי רמב"ם וסמ"ג, שכתבו דאין מוציאין משא על גבי בהמה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. משמע דמשום שביתת בהמתו, ליכא. וכן נראה מדברי רשב"א, שכתב (עבוה"ק בית מועד, גז), שאין להביא משא על גבי בהמה, משום שאין משתמשין בבעלי חיים ביום טוב כבשבת. ועוד, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. משמע דאיסור שביתת בהמתו ביום טוב ליכא. אמנם במקום אחר (עבוה"ק, ה), כתב שגר תושב ועבד ואמה מצוים מן התורה על שביתה, גם ביום טוב, מקרא ד"וינפש בן אמתך והגר" (שמות כג, יב) ולכאורה גם שביתת בהמתו מוזכר שם (למען ינוח שורך וחמורך). וצ"ב.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בהמתן. 41

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תקכד)

א. אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדיו, ולא דניו, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מיבמים, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדישין, ולא מחרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות. **הגה:** ודין פדיון הבן, פדינו בשבת כף דינו ביום טוב, ועין לעיל סי' של"ט (סעיף ד').

(או"ח, הלכות שבת, סימן שלט)

ג. אין מטפחין להכות כף אל כף, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מרקדיו, גזרה שמה יתקן כלי שיר. ואפלו להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח, או אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישתק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזרה שמה יתקן כלי שיר; ולספק כלאחר יד, מתר. **הגה:** והא דמספקין ומרקדיו האדנא ולא מחינן בהו משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשית כלי שיר וליכא למגזר שמה יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא. ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין).

ד. אין דנין... ולא מקדשין. **הגה:** ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רבנו תם). ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג) ואף על גב דלא קימא לן הכי, מכל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבדיוט; כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנדונת ביום ו' עד הלילה, דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והיו ביוש לכלה ולחתן אם לא יכנס אז; ומכל מקום לכתחלה יש להזהר שלא יבא לידי כף. ועין בטור אבן העזר סימן מ"ג ולא חולצין, ולא מיבמין, ואין כונסין, ולא מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, ולא מפרישין תרומות ומעשרות. אין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דתיקף ליה עלמא); וכלם, אם נעשו שוגגין, או מזידין, או מטעין, מה שעשו עשוי.

(או"ח, הלכות יום טוב, סימן תצה)

ג. אין מוציאין משא על הבהמה ביום טוב.

(או"ח, הלכות שבת, סימן רמו)

ג. ...**הגה:** אכל ביום טוב אין אדם מצוה על שביתת בהמתו ביום טוב (בית יוסף סי' ש"ח בשם שבולי הלקט).

⁴⁰ והב"י (או"ח תצה, ג) הקשה על טעמם של המתירים (מאי שנא משאר מלאכות שלא נכתבו ביום טוב בפרט, וילפינן להו מ"לא תעשה כל מלאכה"). ושוב כתב דאיכא למימר, דשביתת בהמתו ומחמר לאו בכלל לא תעשה מלאכה ניהו, שהרי אינה מכלל ארבעים אבות מלאכות ולא מתולדותיהן, אלא לאו לעצמו יחד לו קרא, והילכך אפשר דכיון דלא כתביה רחמנא ביום טוב, מישרי שרי. **אבל אין נראה שתהא כן דעת הפוסקים**, שהרי סתמו דבריהם לומר שיו"ט שוה לשבת לכל דבר חוץ מהוצאה והבערה וכו', ולא הוציאו שביתת בהמה ומחמר מן הכלל, אלמא סבירי להו דביום טוב נמי אסורים.

⁴¹ או"ח רמ"ג, ובביאור הגר"א (ס"ק יב) **הכריע שביום טוב נמי מצווין על שביתת בהמתו**. עיי"ש. והמשנ"ב (רמ"ג, ס"ק יט) כתב שהב"י (סי' תצה) הביא דעות הראשונים בזה, ומצדד לאיסור, ועל כן יש להחמיר (ועיי"ש שעה"צ אות כב). ולפי זה, האיסור להוציא משא על בהמה ביום טוב (שו"ע תצה, ג) מדאורייתא. ואף על גב דגם אדם עצמו מותר להוציא ביום טוב כשיש בו צורך קצת, והכא גם כן בודאי יש בו צורך קצת, התם הטעם משום דאמרין מתוך שהותרה הוצאה לצורך וכו', ובבהמה לא שייך זה (שעה"צ תצה, אות כא, על פי ביאור הגר"א). מקורות: רב שר שלום גאון ורב נטרונאי גאון (אוצר הגאונים על ביצה, חלק התשובות, ל' א', עמ' 36). רמב"ם (שביתת יום טוב ה, ב). סמ"ג (לאוין עה, ד"ה אע"פ שהותרה הוצאה). כל בו (סי' נח). רמב"ן (השגה לספר המצוות, שורש יד). וראה מאירי (ביצה ל"ו ב', ד"ה כשם).